

U tom da se pozitivizam osniva na sofizmu krivog hipotetičkoga silogizma, dijeli sudbinu mnogih drugih krivih sistema, koji imaju zvučna imena, kao što darvinizam i kantizam.

Bilo bi zanimivo, istraživati sve važnije krive sustave, na kojim sofizmima počivaju; ali ovo opsežno pitanje ne može biti skolij kratkoga prikaza o pozitivizmu. Upozoriti na najdalekosežnije posljedice za znanost i vjeru, teoretski i praktički život, to je bila svrha ovih redaka o onom zamamljivom principu: »Nema sigurnog znanja bez iskustva« ili »iskustvo nada sve«. Ovaj je princip smrt svake znanosti i ubilac sretnoga života.

Franjo Šanc D. I.

Na izvoru života

1. Pojave u Francuskoj.

Razvitak borbe oko Action française ne smije proći mimo nas neopaženo. No slabo bismo se okoristili događajima, i pokazali usto malenu i sitnu dušu, kad bismo se lakoumno ili čak farizejski sablaznili o djelomični neposluh francuskih katolika. Učinit ćemo bolje, ako tom zgodom osvijetlimo i produbimo jednu važnu točku našeg katoličkog života.

Presuda Rima morala je u nutrini mnogog vjernika izazvati pravu i vrlo bolnu duševnu tragediju. Mnogom Francuzu katoliku čini se današnja republikanska forma vladavine u biti svojoj loša i bezbožna. Rodila se iz liberalizma i bezbožnog individualizma i s njim je kroz sve faze svog opstanka ostala najtjesnije povezana. Čitav službeni aparat, sve javne institucije, a napose školstvo tako je udešeno i upravljeno, da podržava bezbožni duh. Vladajuća klika hoće da si osigura glasove, ali zato najprije treba da zarobi duše izbornika. u tu svrhu ona je stvorila, kroz decenije usavršivala i ustrajno izvadala paklenski plan, da uštrca »pravi republikanski duh« u kosti francuskog naroda. Srčika cijelog sistema je pokvarena i trula. I za te katolike najveća od svih iluzija jest nada, da bi se republika ipak jedamput mogla izmiriti s Crkvom. Do moralne i religiozne obnove francuskog naroda nema drugog puta nego srušiti Moloha republike. Svaki drugi pokret je beskoristan, zato lozinka: politique d'abord t. j. kraljevstvo najprije.

Kako ovi ljudi s jedne strane u republici vide vrelo svega zla, tako im je na drugoj strani kraljevstvo ideal, koji inkarnira u sebi sve, što im je milo i sveto: Slavnu prošlost, sretnu budućnost, sve uvjete za bujniji i snažniji rascvat francuskog nacionalnog ženija.

Action française bila je jedina organizacija, koja bi - i to na najidealniji način - mogla ostvariti njihove težnje. Ona je na široj bazi stvorila veliku »union sacrée«, opet lijepo zblížila Crkvu i kraljevstvo, združila vjeru i domovinu. I zadnjih godina činilo se, da se taj ideal nakon dugo vremena opet ukazuje na dohvat i da se Action Française neslomivom energijom približava zaželjenoj meti.

U tom poletu i zanosu hoće evo da zaustave katolike čvrstom i željeznom rukom. A zašto? Njihovo strašću zaslijepljeno srce ne vidi drugog razloga papinoj zapovijedi nego neku bojažljivu i ograničenu tjesnogrudnost ili hladnu intranzigentnost nekih crkvenih ličnosti; nisku zavist i prepredenu političku spletku ostalih kat. skupina i političkih protivnika. O tom ih danomice i spretno uvjerava štampa Action Française-a prikazujući im povrh svega papin korak kao neopravdano uplitanje duhovne vlasti u vremenite i političke poslove francuske.

Zato se nije čuditi, da se svi katolici nisu mogli izdignuti na moralnu visinu, odakle bi mogli pravilno shvatiti papin korak, i da nisu imali u sebi duševnih preduvjeta, da na oltar poslušnosti prinesu tako tešku žrtvu. Zato je trebalo duboke, prosvijetljene vjere i velike nutarnje snage.

Čuveni francuski kat. pisac Robert Vallery - Radot uspoređuje, ne bez razloga, žrtvu francuskih katolika žrtvi Abrahamovoj.* Bog zapovijeda Abrahamu da žrtvuje jedinca Izaka, od kojeg se nadao potomstvu brojnomo ko zvijezde na nebeskom svodu i pijesak na obali morskoj. Abraham se ne tuži i ne prigovara, on samo veli: »Evo me«. A na sve radoznale upite svog sina on ima samo jedan odgovor: »Sinko, Bog će se već pobrinuti«. Očito i bez sumnje bila je to dužnost i francuskih katolika. Samo tako bi oni bili ostali vjerni svom katoličkom uvjerenju, a potomstvo brojno kao Abrahamovo bila bi i njihova plata.

Mnogi su tako učinili te upravo divno zasvjedočili svoju vjeru. Ponovili su se krasni prizori iz g. 1910. Poznato je, da je te godine Pijo X. osudio u Francuskoj i opet jedan katolički pokret, politički i socijalni ekstrem Action Française-a. I Sillon je bio pokret pun mlada života, poleta i proljetne svježine, noseći u sebi silan val plemenite požrtvovnosti. Jedva je dokumenat osude bio objavljen, već je glavni organ Sillona »La démocratie« donio uvodni članak od vođe pokreta, još uvijek vrlo aktivnoga Mc Sagniera, gdje izriče potpunu i bezuvjetnu poslušnost sv. Ocu. Već u prvu nedjelju, 4. rujna, bile su raspuštene dvije velike nacionalne organizacije Sillona: L' union pour l' education civique et le Comité démocratique d' action sociale.

* (Schönere Zukunft 1927, br. 3. 4.)

Sve provincijalne skupine bez iznimke povele su se za tim primjerom. Više revija smjesta je prestalo izlaziti. Bez ikakva načinjenog i izvještačenoga komentara, koji bi oslabio ili iskrivio značenje papinskog pisma, bez riječi protesta, sa šutnjom punom poštovanja i odanosti primili su ti poletni ljudi papinu riječ.¹⁾

2. Kritički časovi.

Crkvena povijest puna je sličnih prizora. Pojedinci i zajednice često su morali kroz ovaj oganj, što kida i ništi najtajnije niti samoljublja. I nesamo redovnik, koji se zavjetom obvezao, da će trajno i u tančine ravnati svoje djelovanje prema smjernicama i volji svojih starješina, svaki kat. radnik mora biti spreman na ovako teške i krvave žrtve. Bez toga bit ćemo uvijek izloženi najžalosnijim i vrlo pogibeljnim katastrofama. Mnogima je već potonula lađa vjere ili zvanja u bijesnoj buri, što ju je diglo u njihovoj duši ogorčenje i uzbuna protiv nepoćudnog i prividno štetnog naloga crkvene vlasti. Pa ako uvijek i ne dođe tako daleko, koliki su enervirani i ozlovoljeni odbacili oružje, prkosno i nehajno spustili ruke, povukli se iz akcije s gorčinom u duši, jer ih je pogodila nepoćudna zapovijed, jer ih je jednom crkveni autoritet zaustavio u njihovu idealnom pregnuću. Čas prije bili su vatra, oduševljenje i zanos za svetu stvar, od svega toga ne ostaje u srcu nego ogromno razočaranje, oštra kritika, nezadovoljstvo i odvratnost prema ljudskim nosiocima božanskog autoriteta. A to može uroditi najkobnijim posljedicama.

Zato je potrebno, da se u čitavom našem shvaćanju uspemo na visine, gdje stoji Crkva prožeta vjerom, u nadnaravno i provi-

¹⁾ Mnogi francuski listovi preštampli su prigodom sadanjih borba nekoliko ganutljivih mjesta iz dnevnika jednog od najpoletnijih i najagilnijih članova Sillona, mladog Amedea Guiarda, koji je 1916 pao na bojnem polju. Tri dana nakon osude čitamo: Petak 2. rujna 1910: Veni Sancte Spiritus - Na koljenima sam čitao pismo sv. Oca Sillonu — Daj, Duše Sv., da ne prezrem riječi Crkve — Velika bol obuzela je duh moj; u mom siromašnom, bijednom i grješnom biću ćutim teške rane — Još osjećam duboke simpatije za ideje i način negdašnjeg rada. — Uza sve to duboko se prostirem i nice padam pred tobom, o Duše Presveti, i pred tvojom sv. Crkvom. Zaklinjem te: oprosti mi pogriješke moje i očisti me. — U tvojoj vjeri hoću da živim i umrem. — Ko veli, da ljubi Boga, a ne čini njegove volje, laža je. — O Božanski Duše, čuvaj srce moje, duh moj, volju moju i usta moja, da ne budem laža. —

U 6 sati navečer: ja ću, Duše Sveti, sam da prepisem ovu encikliku koja me osuđuje, da je mogu razmatrati u poniznosti i šutnji i bez revolte upijati istine, koje ona sadržava... O Marijo, Majko šutnje, obavij me zaštitom svojom...

dencijalno djelovanje Boga u svemiru. Crkva ne prezire naravnih sredstava, ona rado prima pomoćnicu ruku bilo koje grupe ili organizacije. No Crkva se ne veže ni o što, ona ostaje nezavisna od svega, spremna da žrtvuje sve za pravi život - Isusa Krista. I mi možemo i moramo da se priklonimo ovoj ili onoj organizaciji; mi možemo da se oduševimo za ovu ili onu formu kat. akcije, tražimo obnovu i spasenje naroda u realizaciji ovoga ili onog ideala; no pri tom naša duša u nutrini mora ostati slobodna, nezavisna od svih nenužnih oblika djelovanja, vezana jedino o jedno potrebno: — služiti Bogu, činiti volju Božju, kako nam je On očituje preko zakonitog autoriteta. Pa dogodi li se, da i za nas u nekoj prigodi poslušati višu vlast znači: ponijeti svoje ideale na Kalvariju, umrijeti s njima na križu i položiti ih u grob, vjerujemo čvrsto i nepokolebljivo, da nas tu čeka Uskrsnuće i Život.

3. Rationabile obsequium — Razumno podvrgavanje.

Kršćanska poslušnost ide i u dubinu i u širinu daleko preko granica one poslušnosti, koju u nekoj mjeri traži od nas zdravi razum i naravna religija²⁾. Nesamo da kršćanska duša ne čuva ljubomorno svoje nezavisnosti, ona želi i traži, da bude podložna, i najsretnija je, kad njezinu volju i težnju k cilju vodi viša volja. To možemo pravo razumjeti samo onda, ako imamo na pameti temeljne i specifične istine kršćanstva.

Samo kršćanstvo nas uči, da je cilj, za kojim u ovakvoj uredbi Providnosti teži čovječanstvo i svemir, svrhunaravan, i da stoji potpuno izvan dohvata naših naravnih sila. Bog u misteriju svog neizmjernog bivstva stanuje na nepristupačnim visinama, u koje se ne možemo dignuti svojom snagom. Najplemenitiji naravni čini naši nalik su hću, što, ispaljen uvis, nemoćno pada k zemlji ne doseživši žudene mete. Slika je slaba, i dogmatičar bi mogao otkriti u njoj herezu. Hitac barem počne da se diže pravcem u visine, prepušteni sebi samima mi ni toga nismo kadri učiniti. Narav ne krije u sebi naprosto nikakve aktivne mogućnosti, da se pokrene i gible prema Bogu, kakav je u sebi; u svom odnosu k svrhunaravnom cilju (realnom i jedinom njezinom cilju) ona je potpuno nepomična, nemoćna, ukočena, doslovno mrtva.

Bog sam mora doći u susret naravi, združiti se i stopiti s njom u jedan djelatni princip. Istom kad u nju side sila odozgo,

²⁾ Zato je razumljivo, da se Ch. Maurras, koji inače ima tako visok pojam o Crkvi kao ljudskoj ustanovi, te usto i previše naglasuje načelo autoriteta, nije pokorio. Pravo veli J. Maritain: Tu je trebalo vjere u svrhunaravno poslanje Crkve.

kad je preporodi Duh Sv., ona oživi i može da se kreće k svom cilju. I naše djelovanje, pojedini naš čin samo onda vodi k svrsi, ako je proniknut i preobražen ovom tajnom silom.

Pače rasčiniimo li taj spoj božanskog i ljudskog te tražimo, što mu zapravo daje djelatnost, plodnost, realnu stvaralačku moć, moramo odgovoriti, da je to božanska čest u njemu. Mnogi bogoslovi vele, da je međusobni odnošaj božanskog i ljudskog u počelu našeg djelovanja u samom djelu nalik na odnos, što postoji (po peripatetičkoj filozofiji) između potencije i akta, između materije i forme. Naš dio je pasivnost, a energija, tvorna sila, moć, koja stvara i proizvodi učinak, jest Bog u nama po svojoj milosti.

Tako je Bog sve u svemu glavni i prvi faktor kod ostvarenja svih naših ideala. Njegova božanska snaga i moć kreće i vodi čovječanstvo njegovoj konačnoj svrsi, koja je opet On sam. Tajnom silom, o kojoj govori sv. Pavao Korinćanima: »ne u mudrim riječima, da ne izgubi silu križ Kristov« 1. Cor. I. 17. realizuje on svoje planove kad, kako i koliko se sviđi njegovoj svetoj volji. Nijedna stvorena sila ne može ga primorati, da side s prijestolja svoje transcendencije, pospješi čas svog dolaska, uveća mjeru svoga dara ili promijeni tijek svoje providnosti.

4. Factus oboediens — Posta poslušan.

Ovo supstituiranje Boga naravi, divinizacija ukupnoga porotka i djelatnosti, sablazan je za nekršteni razum³⁾. Katoliku to mora da bude temelj vjerskog života, ono što daje osnovni ton njegovom osjećanju i određuje čitav smjer njegovom nutarnjem držanju.

Ako je moja jedina svrha, kao i svrha svemira, to, da se Bog proslavi u svemiru i u meni; ako bez njega ni za korak ne mogu naprijed, onda je i moja prva dužnost, da ustupim svoje mjesto Njemu, da mu na široko otvorim vrata svoga srca i ponizno ga primim u se, da se on kao silna rijeka može razliti čitavim mojim bićem, pobožanstveniti sve, što je u meni, i preko mene ostvariti božanske ciljeve svoje. »On treba da raste, a ja da se umanjujem«. Iv. III. 30. »Ja više ne živim, nego živi u meni Krist«. Gal. II. 20.

Nego kako, kojim putem će Bog sići u nas, uliti u naše biće svoju silu i ostvariti preko nas svoje ciljeve? U povijesti kato-

³⁾ Zato je mogao nadčovjek Nietzsche u paroksizmu svoje nadutosti reći: kršćanstvo to je ono veliko prokletstvo, ona velika nutarnja trulost — ona vječna sramotna ljaga čovječanstva. Zar ne zvuče slično riječi vođe A. F., Maurrasa, da su kršćani svojom vjerom gadno uprljali svijet? To je samo u skladu s njegovim poganskim naturalizmom.

ličke asceze pojavio se u više navrata i u raznim oblicima kvijetizam. Poput budističkih asceta mislili su kvijetiste, da je nirvana najpodesniji način, da primimo u se Boga, da on razvije u nama svoju moć i ostvari nesmetano svoje nakane. Sv. Crkva ih je s pravom osudila. Bog ne mrzi ništa od onoga, što je stvorio. Početnik naravi ne će u njoj djelovati bez naravi ili protiv nje, nego secundum naturam, po njoj i prema njoj. Neizmjernog mora ne ćemo uhvatiti u sitnu posudu tako, da posudu suzimo ili čak razbijemo, već treba da njezine zidove rastegnemo i proširimo prema dimenzijama oceana. I pasivnost, koja je temeljno obilježje katoličkog života, ne znači spavanje, ništenje naravi, ukopavanje talenata, već ona uključuje u sebi najveću aktivnost; traži od nas, da raskinemo uske granice sebičnosti, da se sa svim naravnim energijama požrtvovno i velikodušno stavimo Bogu »na raspoloženje«, da spremno i sa silnom željom u srcu govorimo: »Govori Gospode, sluga tvoj sluša«. I Reg. III. 9. Kao što vjera ne škodi našem očinjem vidu, nego daje, da sve vidimo u neprevarljivom svijetlu Božjem, tako ni plamen nadnaravne ljubavi Božje u nama ne umanjuje života snage i zanosa, nego čini, da se preporođenom i božanskom silom vinemo k cilju tražeći u svemu jedino Njegovu svetu volju.

A tu volju, koju pod impulsom njegove milosti tražimo, objavio nam je Bog u Sinu svomu: »Ovo je Sin moj ljubezni, koji je po mojoj volji, njega slušajte!« Mt. 17, 5. Isusu Kristu treba da se priklonimo, i privinemo uz Njega što tjesnije, da on kao glava ljudskog roda i jedini posrednik između Boga i nas mogne vršiti onaj dvostruki utjecaj, koji mu pripisuje sv. Toma. »Glava«, veli on, »na dvostruki način utječe na udove: na nutarnji, jer glava daje ostalim udovima moć, da se mogu kretati i osjećati; na vanjski, jer očima i drugim sjetilima, koji se na njoj nalaze, upravlja glava čovjekom u njegovim vanjskim činima«. III. 8. 6.

Crkva katolička je među nama vidljivi Krist, produljenje njegova božanskog Utjelovljenja, vječni Emanuel: Bog s nama. »Tko vas sluša, mene sluša«. Luka 10, 6. Zato moramo svu onu svrhunaravnom ljubavlju prožetu privrženost, odanost i poslušnost, koju dugujemo Bogu i Njegovu Kristu, prenijeti na Crkvu, jer je Crkva baštinila puninu svećeničke i juridičke vlasti Kristove. Samo pod njezinim vodstvom i nadzorom ispravno ćemo razumjeti tiho šaptanje i diskretno nutarnje kucanje milosti; u punoj mjeri osjetiti i bez zablude slijediti tajanstveno strujanje neizmjerne sile Božje, što kroz sve mijene i peripetije historije od jedne obale vječnosti na drugu nosi svemir k određenom cilju.

5. Oculis clausis — Zatvorenih očiju.

Duboko u duši nosi čovjek neodoljivu čežnju, da promiče oko sebe dobro, da prema svojim silama pripravi bolje dane narodu

i čovječanstvu. I najpoletnijima među nama oteščava i ogorčava poslušnost upravo to, što im se čini, da ona smeta toj težnji i da ih priječi, te ne mogu slobodno razviti krila u svom radu. No imamo li na pameti svrhunaravni princip kršćanske poslušnosti, bit će nam shvatljivo i jasno, da je poslušnost uvijek i nužno u skladu s tom težnjom i da je u svakoj prigodi ne samo najpodesniji, nego i jedini put, da dođemo do ostvarenja svojih ideala.

Već sama psihologija i najprimitivnija pravila ljudske razboritosti uče nas, da se čuvamo zasljepljenosti, samoljublja i strastvenosti, te se radije pouzdamo u sud i savjet onih, koji su nam od Boga dani, da nas vode. Starješina je po definiciji »provisor universalis«. Kao vojskovođa ima on pred očima dobro cjeline, pobjedu čitave armade i stoga gledišta daje zapovijedi i smjer pojedinim grupama. Nama nasuprot u prejakom svijetlu lebdi pred očima sektor, koji upravo mi branimo, i sprečava nam objektivni sud o cjelokupnom položaju.

U drugu ruku opet ne treba da zatvaramo oči pred istinom. Činjenice su tu: starješine se varaju, tu i tamo si protuslove; milost staleža ne mijenja ljude, a Bog ne običava čudesnim načinom ispravljati njihove pogreške. Čitav ustroj i funkcioniranje hijerarhije ostaje ljudsko i podvrgnuto ljudskim slabocama. Nijedan autoritet — osim Crkve kad nepogrešivo naučava — nije neprevarljiv. Prema značaju i visini autoriteta mogu njegove mjere i odredbe — radi ljudske mudrosti i radi Božje pomoći — davati velike i dragocjene garancije u naravnom pogledu, ali nepogrešive nisu. Pa ako nam se one s tolikom silom i tako jasno ukazuju kao promašene, nepodesne i štetne, ne će biti zločinstvo i priznati to u nutринi svojoj.

Uza sve to i u toj prigodi (t j. uvijek, kada starješina zapovijeda što nije grešno,) možemo poslušati spremna i radosna srca, uvjereni, da je poslušati ne samo minus malum, nego korisno i dobro, pače jedino dobro. Evo kako: Što papa, Crkva ili vjerski starješina u nekoj prilici zapovijeda, odnosi se po sebi i po volji starješine na neki izvjesni i pojedinačni cilj. Obzirom na ovaj neposredni i podređeni cilj zapovijed može biti nerazborita i štetna. Ali preko ovog podređenog cilja zapovijed nužno smjera na opći i konačni cilj svega. A konačni cilj je definitivna norma svega, samo po njem možemo sigurno i bez priziva prosuditi, što je korisno, a što nekorisno ili štetno. Što je u cjelini stvorenja uistinu, po sebi, naprosto dobro, to je samo zadnji cilj. Sve je drug sredstvo, dobro samo toliko, koliko vodi i približuje k posljednjem cilju. Finis est mensura omnium, quae sunt ad finem, veli filozof.

Nalagao zakoniti starješina što mu drago, imao pred očima ovaj ili onaj posebni cilj, zadnja i glavna je svrha njegove zapovijedi uvijek i nužno konačni cilj svega, dolazak kraljevstva

Božjeg, ostvarenje njegova Promisla. Jer upravo to i jest *raison d'être* čitave hijerarhije, to čini zapovijed zapovijedu, udara joj pečat legitimnosti i daje obaveznu moć: naime, što tim putem, na taj način, da se niže višem u nekom stalnom redu podvrgava, Bog po svom nedohitnom promislu skladno i bez pometnje vodi svemir općem i konačnom cilju.

A taj je cilj u sadanjem, jedino realnom redu Providnosti svrhunaravan. Po sebi nijedno naravno djelo nije podesno, da ga ostvari, jer nema razmjera između naravnog i svrhunaravnog. Za najplemenitija djela, za najljepše prividne uspjehe možemo reći s Augustinom: *currunt, sed extra viam*; trče, ali ne pravim putem. Sami sobom, dok ne sīde u njih moć i sila Božja, svi vanjski uspjesi ne mogu nas primaknuti ni za korak bliže cilju. Ali svrhunaravno svako djelo je dobro i shodno, ako ga Bog prožme silom odozgo; a to on čini ipso facto, što je čin predmetom zakonite zapovijedi. Po zapovijedi djelo dobiva neko sakramentalno obilježje. Jer je djelo posluha, krije ono i pod slabim, neuglednim prilikama božansku moć, te nosi u sebi sigurno i neprevarljivo jamstvo uspjeha i blagoslova.

Lijepo veli Maritain francuskim katolicima: »Slušajući starješinu, koji zakonito zapovijeda — i u prigodi, gdje bi, uzmimo, naloženi čin, ma da nije zao sam u sebi, u svojim posljedicama mogao da škodi vrlo svetim interesima — mi slušamo samoga Boga. On to dopušta za više ciljeve svoje Providnosti, koja obuhvaća sve. Očite i neposredne neprilike, što u toj prigodi potječu iz poslušnosti, uvjet su nekog budućeg dobra, te tako u njihovom najpotpunijem smislu, kakvim nedokučljivim preokretom, spasavaju važne interese, o kojima se radi: jer ljudska providnost ne može i ne smije suditi nego prema onom, što može spoznati; ali Božja Providnost sudi prema tajnama skrivenim u njoj; prema realnom stanju sila ljudskih i srdaca, kamo ne dopire naše oko; napokon i osobito ona vodi račun o slučaju samom, što ovisi jedino o njoj. Pa ako su interesi, o kojima se radi, pravedni i sveti, kako mislimo, ona će se jamačno brinuti za njih. Ova nauka se može pričiniti tvrdom, jer ona stavlja nevidljivo ispred vidljivoga. Za svakoga, koji vjeruje u Boga i u svrhunaravni red, ona je sigurnija od kakvog matematičkog dokaza«. (*La primauté du Spirituel* p. 66.)

Ne samo za katolike od Action Francais i za nas to vrijedi. U teškim prilikama samo onda ćemo biti dosljedni svom katoličkom uvjerenju, ako se ugledamo u onoga, koga Bog izabra »da bude otac svih, koji vjeruju« Rim. IV. 11 i »koji je protiv nade povjerovao i nadao se, da će biti otac mnogim narodima«, ibd. IV. 18, jer ono nije pisano samo radi Abrahama, nego i radi nas, koji vjerujemo. ibd. IV. 23. 24.

To će nam biti lako, ako nam bude često na usnama molitva slavnoga kardinala Newmana, koji je u svom životu morao prinijeti tako velikih i teških žrtava na oltar poslušnosti: »Ne daj, Gospodine, da ikad i za čas zaboravim, da si Ti podigao na zemlji kraljevstvo, koje je Tvoje kraljevstvo; da je Crkva Tvoje djelo, Tvoja ustanova, Tvoje oruđe; da živimo pod Tvojim žezlom, pod tvojim zakonima i pred Tvojim očima; da Ti govoriš, kad Crkva govori. Ne daj, da mi ona divna istina postane tako svagdanja, te toga više ne bih osjećao; ne daj, da slabost Tvojih namjesnika učini, te zaboravim, da Ti govoriš i Ti radiš po njima«. (Thuerau - Dangin: Newman Catholiquei str. 192.) I. Kozelj D. I.

Teorija evolucije i mimikrija kod mravi

Pod tim sam naslovom izvijestio u »Životu« (por. br. 3. 1927., str. 155 — 163.) o Wasmannovu mišljenju o teoriji evolucije, koja prirodnom selekcijom tumači potek današnjih životinjskih vrsta od starijih. U kritici Wasmannovih dokaza (por. ib., str. 162.) došao sam konačno do toga, da s filozofskoga gledišta dokaze za potrebu evolucije prihvatim kao odlučne, a dokaze za potrebu selekcije označim kao nedostatne. Pri tom sam izveo ovu dilemmu: ili u amikalnoj selekciji nema bitne pojmovne oznake selekcije ili je ima. U prvom slučaju nije dokazana potreba selekcije, jer je amikalna selekcija tek nepravna »selekcija«, te dokazi, koji dokazuju njezinu potrebu, ne dokazuju potrebu prave selekcije. U drugom slučaju i opet nije dokazana potreba prave selekcije, budući da dokazi, koje W. navodi, dokazuju samo pojmovne oznake, što se nalaze u pojmu amikalne selekcije kao nepravne »selekcije«. Razlog te dilemme bio je taj, što mi nije bilo jasno, kako W. određuje i dijeli opći pojam selekcije, pod koji bi padala i amikalna i prirodna selekcija, i stoga nije bilo posve sigurno, da li W. strogo dijeli amikalnu selekciju od borbenoga elementa, koji je bitan za prirodnu selekciju. Odonda sam tako sretan, da sam mogao sa samim Wasmannom tu stvar raspraviti u nekoliko večernjih razgovora. O. Wasmann dopustio mi je, da naše raspravljanje iznesem kojom zgodom i u javnost, ako mi se učini zgodnim. Na tom dopuštenju, kojim se evo hoću baš da poslužim, kao i na upravo neobičnoj susretljivosti i ljubavi, kojom me je vele časni gospodin počastio, bila mu najljepša hvala!

Rasprava naša kretala se oko evolucijske teorije, njezinog opsega i njezinih faktora te oko pojma selekcije.